

Atıfta Bulunmak İçin / Cite This Paper: Koçoğlu, E. ve Egüz, Ş. (2019). "Türkiye'de, Sosyal Bilgiler Eğitimine İlişkin Alan Eğitimcilerinin Sorunsal Tespitleri", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1):26-37
Geliş Tarihi / Received Date: 14.11.2018 **Kabul Tarihi / Accepted Date:** 23.11.2018

Araştırma Makalesi

TÜRKİYE'DE, SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNE İLİŞKİN ALAN EĞİTİMCİLERİNİN SORUNSAK TESPİTLERİ

Doç. Dr. Erol KOÇOĞLU

İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi

erolakademi@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-4595-2892

Dr. Öğr. Üyesi Şule EGÜZ

İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi

sule.eguz@inonu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-3633-8957

Öz

Sosyal Bilgiler eğitimi çalışma alanı, bireyi toplumsallaştıran, geçmişi hatırlatarak bugünü yaşamasını ve yarını da kucaklamasını öğreten bir disiplinler topluluğudur. Hayatın kendisini konu alan bu dersin öğretilmesi, insanların topluluk halinde yaşamaya başlamasından günümüze kadar süre gelmiştir. Giderek küresel bir yapıya bürünen dünyamızda gelecek nesillerin yetiştirilmesinde Sosyal Bilgiler dersi önemli bir rol oynayacaktır. Yarının insanını yetiştirmede önemli olan Sosyal Bilgiler dersinin öğretilmesi konusunda Cumhuriyetten günümüze kadar çeşitli programlar uygulanmıştır. Programların bir kısmı yayınlandığı dönemde başarıyla uygulanmışsa da bazı programların uygulanması konusunda ciddi sorunlarla karşılaşılmıştır. Bu sorunlar genelde yeterli altyapının oluşmaması, ülkemizin içinde bulunduğu şartların göz önünde bulundurulmaması ve program içeriğinin sağlıklı bir şekilde oluşturulmaması olarak sıralanabilir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında yaşanan bu sorunları en az seviyeye indirmek amacıyla Türkiye'de Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Lisans Programı çeşitli üniversitelerin Eğitim Fakültesi bünyesinde kurulmuş ve öğretim adayı yetiştirmeye devam etmektedir. Kurulan bu bilim dalı, birçok disiplini içerisinde barındırması alan uzmanlarının yeterlilik düzeylerinin çeşitlenmesi gerekliliğini beraberinde getirmiştir. Bu yeterliliklerin istenilen seviyelerde olmaması yaşanılan birçok sorunun kaynağı olarak gösterilmektedir. Yapılan bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler eğitimindeki problemlere ilişkin uzmanlarının algılarını belirlemektir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora eğitimini tamamlamış 15 alan eğitimcinin katıldığı bu araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmış olup verilerin analizinde Nvivo 11 analiz programı kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Eğitimi, Sorun, Algı, Alan Eğitimcisi.

DETECTING PROBLEMS OF FIELD EDUCATORS IN TURKEY RELATED TO SOCIAL STUDIES EDUCATION

Abstract

Social Studies education study area is a collection of disciplines that socializes the individual, reminds the past, teaches to live today and embrace the future. The teaching of this course, which is the subject of life itself, has started since people lived in communities. The Social Studies course will play an important role in the development of future generations in our world, which is becoming increasingly global. Various programs have been implemented in the Republic starting from the first days of the Republic to the present to teach the Social Studies course which is important in raising the people of tomorrow. While some of the programs were successfully implemented at the time of publication, serious problems were encountered in the implementation of some programs. These problems are generally not enough infrastructures, not taking into consideration the conditions of our country and not creating a healthy content of the

program. Social Studies Education in Turkey, the problems experienced in the field of social studies education in order to minimize levels of Science Degree Program established in the Faculty of Education and teachers of various universities continues to grow. This branch of science, which has many disciplines, has brought with it the necessity to diversify the proficiency levels of the field experts. The lack of these qualifications at desired levels is shown as the source of many problems. The aim of this research is to determine the perceptions of the experts about the problems in social studies education. In this research, descriptive screening method was used in the field of social studies education and Nvivo 11 analysis program was used for data analysis.

Keywords: Social Studies Education, Problem, Perception, Field Educator.

1. GİRİŞ

Sosyal bilgiler içerik olarak tarih, coğrafya, felsefe, ekonomi, sosyoloji, antropoloji ve siyasal bilimler gibi sosyal disiplinler ile edebiyat ve sanat gibi beşeri bilimlerden (ve kısmen fen bilimlerinin bazı konuları) oluşmaktadır (Yılmaz, 2009: 47). Amerika Birleşik Devletleri Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council for the Social Studies – NCSS, 1994: 24), sosyal bilgilerin tanımını ve amaçlarını şu şekilde yapmıştır: *“Sosyal çalışmalar (bilgiler), öğrencilerin vatandaşlık yeterliklerini kazandırmak ve geliştirmek için sosyal ve beşeri bilimlerin entegre edilmesinden doğmuş disiplinler arası bir çalışma alanıdır. Sosyal bilgiler öğretiminin temel amacı, birbirine bağımlı günümüz dünyasında kültürel çeşitliliği tanıyan ve benimseyen demokratik toplumun vatandaşları olarak genç kuşakların, yerel, bölgesel, ülke çapında ve küresel olarak karşılaşılan sorunlar hakkında toplumun yararı ve mutluluğu için bilgi temeline dayalı rasyonel karar verme yeteneklerini geliştirmektir.”*

Amerika Birleşik Devletlerin (ABD)’den alınarak ülkemizde uygulanmaya başlanan sosyal bilgiler eğitimi alanına yönelik olarak hazırlanan eğitim, öğretim ve ders programlarından hedeflenen amaçların başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi, alanda karşılaşılan sorunların tespit edilip çözümlenmesine yönelik uygulamaların yapılmasına bağlı olduğu söylenebilir. Bu sorunların tespit edilmesi süreci geçmişte uygulanmış ve uygulanmakta olan programların incelenmesini gerekli kılmaktadır. Çünkü sosyal bilgiler programları, uzun zaman önce ve şimdi dünyada insanları, yerleri, kültürleri, sistemleri ve problemleri; hayalleri ve felaketleri yorumlayıp anlamlandırmayı öğrencilerde temele almaktadır (Zayimoğlu Öztürk, 2018: 77). Bu yorumlama ve algılama da zamanın ortaya çıkardığı farkındalıklara göre değişkenlik göstermektedir. Oluşan zamansal farkındalıklar, ihtiyaç ve beklentiler olduğu gibi sorunlar da olabilir.

Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanı içerisinde birçok disiplin ve öğrenme alanı yer almaktadır. Bu disiplinlere ve öğrenme alanlarına yönelik olarak sosyal bilgiler eğitimi programlarında yer alan kazanım, içerik, eğitim durumu ve sınav durumlarının tasarımı, düzenleme ve aktarma sürecinde birçok sorunla karşılaşılmaktadır. Türkiye’de sosyal bilgiler

eğitimi alanında ortaya çıkan bu sorunların giderilmesi için belli zaman aralıklarında içerik değişikliğine gidilmiştir.

2005 ve 2017 yılında ki değişiklikler güncellik açısından önemlidir. Çünkü bu yıllarda sosyal bilgiler eğitimi programına yönelik yapılan değişiklikler Türkiye’de uygulanmaya devam etmektedir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında uygulanmaya devam edilen bu değişiklikler, öğretmenler ve araştırmacılar tarafından olumlu karşılanmasına rağmen uygulamada bazı sorunların var olduğu da konuyla ilgili yapılan araştırmaların sonuçlarına yansımıştır (Yapıcı ve Demirdelen, 2007: 207; Doğanay ve Sarı, 2008: 470; Ersoy ve Kaya, 2009: 74; Dinç ve Doğan, 2010: 33; Tonga ve Uslu, 2015: 94; Tonga, 2017: 189; Koçoğlu ve Akman, 2016: 722; Oğuz Haçat ve Sözcü, 2016: 618; Oğuz Haçat ve Demir, 2017: 7; Ulu Kalın, 2016: 206; Koçoğlu ve Ulu Kalın, 2017: 1589).

Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanı, kazanım temelli programlara dayalı soyut içeriğe sahip bir çalışma alanı olması, çalışma alanına ilişkin konuların aktarımında ve öğrencilere tarafından anlatılanın somut bir şekilde anlamlandırılmasında birçok sorun beraberinde getirdiği söylenebilir. Bu sorunların çözülmesi ya da minimize edilme süreci öğretmen yeterlilikleriyle ilişkilendirilebilir. Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanına ilişkin var olan sorunların belirlenmesi, bilim dünyası tarafından çözüm önerilerini içeren çalışmaların yapılmasını olumlu yönde etkileyebilir. Buradan hareketle bu sorunların belirlenmesini temele alan bu çalışma yapılmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

“Sosyal bilgiler eğitimindeki problemlerin değerlendirilmesinde alan uzmanlarının algılarını belirlemeyi” temele alan bu araştırmada, sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora eğitimini tamamlamış 15 alan eğitimcisinin çalışmanın amacı doğrultusunda görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde çalışmaya katılan alan uzmanlarına aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

- ✓ Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanı doğrultusunda, ilkokul (4.sınıf) ve ortaokul (5,6 ve 7.sınıf) kademelerinde verilen sosyal bilgiler derslerine ilişkin yaşanan sorunlar sizce nelerdir?
- ✓ Sosyal bilgiler eğitimi alanında yetişen bir uzman olarak, alanınıza ilişkin akademik düzeyde yaşanan sorunlar sizce nelerdir?
- ✓ Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında var olduğunu düşündüğünüz sorunların giderilmesi için önerileriniz nelerdir?

3. YÖNTEM

Araştırmada, konunun derinlemesine irdelenebilmesi için nitel bir yaklaşım tercih edilmiştir. Nitel araştırma “araştırmacıların araştırarak konu ya da konuları doğal ortamda inceledikleri,

araştıran insanların getirmiş oldukları anlamlar açısından olguyu anlamlaştırma ve yorumlama çabası içerisinde oldukları bir araştırma yöntemi” olarak tanımlanmaktadır (Ekiz, 2003: 41; Doğan, Demir ve Pınar, 2014: 239; Akman, 2016: 1556; Akman ve Parlak, 2018: 1351).

3.1. Araştırmanın Modeli (Deseni)

Araştırmada, sosyal bilgiler eğitimindeki problemlerin değerlendirilmesinde alan uzmanlarının algılarını belirlemeye ilişkin görüşlerinin derinlemesine incelenmesi amaç edinildiği için araştırma konusunun doğasına uygun olan olgubilim/fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Olgubilim araştırmalarında bir durum veya olayın tüm boyutları olduğu gibi derinlemesine incelenmesi amaçlanır. Aynı zamanda bireyin yaşantılarını algı görüş ve düşüncelerini ortaya çıkarmaya yöneliktir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubunu, İnönü, Fırat, Artvin Çoruh, Muş Alparslan, Akdeniz ve Atatürk üniversitelerine bağlı Eğitim Fakültelerinde yer alan Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında görev yapan, sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora eğitimini tamamlamış 15 alan uzmanı oluşturmaktadır. Araştırmada çalışma grubu üyelerinin belirlenmesinde amaçlı bir örneklem seçimi (purposeful sampling) prosedürü kullanılmıştır. Sosyal bilgiler eğitimi alanında doktora eğitimini tamamlayarak alanın yeterliliklerine sahip 15 alan eğitimcisi seçilmiştir. Her bir üye araştırmanın amacı ve gönüllü katılım prosedürü hakkında önceden bilgilendirilerek gönüllü olarak araştırmaya katılmaya davet edilmiştir. Çalışma grubu üyelerinin kimliklerinin deşifre edilmemesi ve korunmasını sağlamak için her bir üyeye ‘Alan uzmanı 1- Alan uzmanı 15’ arası kapsayan rumuzlar verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın kuramsal boyutu oluşturulduktan sonra “Sosyal bilgiler eğitimindeki problemlerin değerlendirilmesinde alan uzmanlarının görüşlerinin analizini belirlemeyi”, temele alan bu araştırmada, alan uzmanlarının araştırma konusuna ilişkin görüşlerini belirlemek için yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken öncelikle sorulacak sorular belirlenmiştir. Sorular oluşturulurken kolay anlaşılabilir sorular yazma, açık uçlu sorular sorma, odaklı sorular hazırlama, yönlendirmekten kaçınma, çok boyutlu sorular sormaktan kaçınma ve soruları mantıklı bir biçimde düzenleme gibi ilkelere (Yıldırım ve Şimşek, 2011) dikkat edilmiştir. Araştırmada kullanılan görüşme formu, İnönü Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültelerinde görev yapan alan uzmanlarına, içerik geçerliliğini sağlamak amacıyla görüşlerine sunulmuştur. Alan uzmanlarından gelen görüş ve öneriler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunda 3 soru yer almaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Görüşmelerin dökümü araştırma sürecinde tüm görüşmeler ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Araştırma kapsamında 150 dakikalık görüşme yapılmış, ses kayıtları herhangi bir elemeye tabi tutulmadan, ham veri olarak Microsoft Word yazı işleme programıyla bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Verilerin kodlanması Veriler kodlanmadan önce iki araştırmacı tarafından verilerin dökümü olan transkriptler satır satır okunmuştur. Katılımcılar tarafından çalışma amacı hakkında doğrudan açıkça beyan edilmiş veya dolaylı olarak ima edilmiş görüşler manipüle edilmeden betimlemek için Patton (2002’den akt. Doğan, Demir ve Pınar, 2014: 241) tarafından ifade edilen satır-satır analiz (line by line analysis) yaklaşımı kullanılmıştır. Bir kelime, kelime öbekleri veya bir cümle veri analizi için bir birim teşkil etmiştir. Araştırmanın amacı çerçevesinde önemli olan boyutlar saptanmıştır ve her bir boyutun ne anlam ifade ettiği belirlenmeye çalışılmıştır. Kodlamalarda katılımcılar tarafından ifade edilen kelime ve kavramlar mümkün olduğu kadar kodlamada kullanılmıştır. Ancak katılımcıların kullandıkları kelime ve kavramların kodlama sürecinde yetersiz kaldığında durumu/düşünceyi en iyi ifade edebilecek başka kavramlar kod olarak araştırmacılar tarafından belirlenmiştir.

Yorumlama teknikleri Görüşme verilerinin yorumlanması sürecinde endüktif (inductive) betimsel analiz, içerik analizi ve sürekli karşılaştırma tekniği (constant comparison) kullanılmıştır (Marshall ve Rossman, 1999; Miles ve Huberman 1994’den akt. Doğan, Demir ve Pınar, 2014: 240).

Betimsel analiz süreci tematik çerçevenin oluşturulması, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması olmak üzere dört ana aşamadan oluşmuştur. Betimsel analizde, görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak için sık sık doğrudan alıntılara yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizi ise toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektirir ve önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasına olanak tanır (Çepni, 2001: 11). Bu bağlamda katılımcılardan elde edilen veriler incelenmiş ve aynı kavramları çağrıştıran kodlar ortak kategoriler altında birleştirilmiştir. Son aşamada verilerden çıkan temalardan anlam bütünlüğü sağlanıp, yorumlama yoluna gidilmiştir. Araştırmacılar, tematik kodlama sürecinde ortaya çıkan her tema altında yer alan verilerin bütünü kapsayıp kapsamadığını belirlemek için, alan uzmanlarının görüşlerine sıklıkla başvurmuş ve geri bildirimler doğrultusunda tematik kodlama sürecinde yapılan eksiklikler ve yanlışlıklar düzeltilmiştir. Bu çalışmada içerik analizinin yanı sıra sürekli karşılaştırma veri analizi metodu da kullanılmıştır. Sürekli karşılaştırmalı veri analizi, incelenen verilerin tümevarım kategorisi

şeklinde kodlanması ve aynı zamanda incelenmekte olan verileri sürekli olarak karşılaştırma işlemini kapsamaktadır (Ekiz, 2003; Doğan, Demir ve Pınar, 2014). Bu bağlamda, araştırma verileri analiz edilirken katılımcıların vermiş olduğu cevaplar içerisinde sürekli tekrarlanan olgu ve olaylar belirlenmiş, sürekli birbirleriyle karşılaştırılmış ve bu olgu ve olaylardan yola çıkılarak tümevarım yöntemiyle kategorilere ve temalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Veriler, bilgisayar destekli analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ve modellerin oluşturulmasında Nvivo 11 programından yararlanılmıştır. Kodlamalar araştırmacıların ortak görüşleri doğrultusunda oluşturulmuştur.

4. BULGULAR

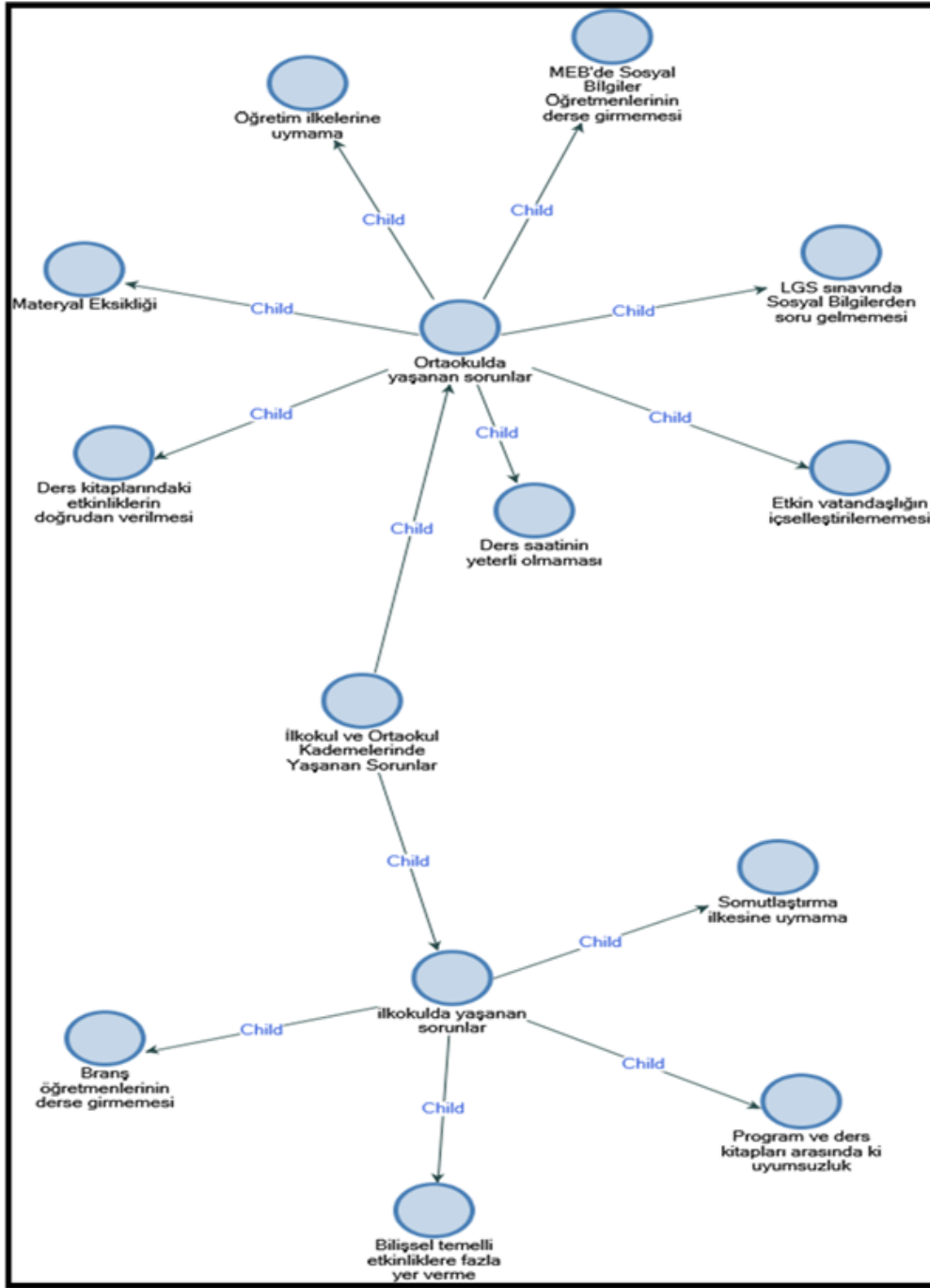
“Sosyal bilgiler eğitimindeki belirlenip değerlendirilmesinde alan uzmanlarının görüşlerini belirlemeyi” temele alan bu araştırmada elde edilen verilerin analizi sonucu ortaya çıkan bulgular aşağıda verilmiştir.

4.1. İlkokul (4.sınıf) ve Ortaokul (5, 6 ve 7.sınıf) Kademelerinde Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Yaşanan Sorunlara İlişkin Durum

“Sosyal bilgiler alan uzmanlarının, Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanı doğrultusunda, ilkokul (4. sınıf) ve ortaokul (5, 6 ve 7. sınıf) kademelerinde verilen sosyal bilgiler derslerine ilişkin yaşanan sorunlar sizce nelerdir?” Şeklinde ki soruya vermiş oldukları yanıtlar, iki farklı ana tema ve bunlara bağlı alt temaların oluşmasını beraberinde getirmiştir. Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara bağlı olarak oluşan ana temalar “İlkokul Düzeyinde Yaşanan Sorunlar” (f-15) ve “Ortaokul Düzeyinde Yaşanan Sorunlar” (f-15) olup, “İlkokul düzeyinde yaşanan sorunlar” ana temasına bağlı alt temalar, somutlaştırma ilkesine uymama (f-4), program ve ders kitapları arasındaki uyumsuzluk (f-3), bilişsel temelli etkinliklere fazla yer verme (f-3) ve branş öğretmenlerinin derse girmemesi (f-5) şeklinde iken; “Ortaokul düzeyinde yaşanan sorunlar” ana temasına bağlı alt temaların, sosyal bilgiler öğretmenlerinin derse girmemesi (f-4), LGS’de sosyal bilgilerden soru gelememesi (f-4), etkin vatandaşlık öğrenme alanının içselleştirilmemesi (f-1), ders saatinin yetersiz olması (f-1), ders kitaplarındaki etkinliklerin doğrudan verilmesi (f-2), materyal eksikliği (f-1) ve Öğretim ilkelerine uymama (f-2) olduğu şekil 1’de görülmektedir. Görüşme formunda yer alan ilk soruya çalışmaya katılanların vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde, görüşlerinin farklı olduğu görülmektedir. Alan uzmanlarının görüşlerine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

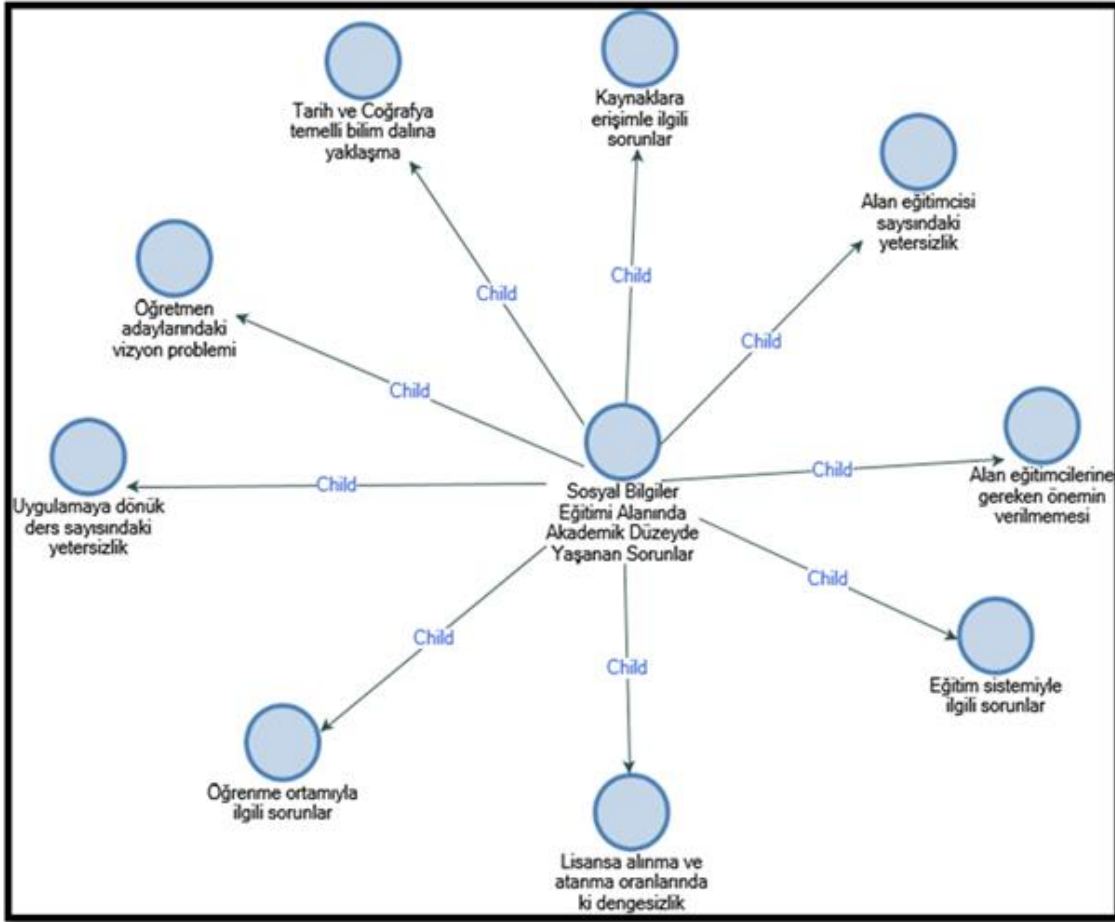
“Sosyal bilgiler öğretmenliği alanında lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlayıp 7 yıldır üniversitede aynı bilim dalında çalışan bir öğretim üyesi olarak, alanımıza ilişkin ilkokul ve ortaokul kademelerinde yaşanan birçok sorunun olduğunu görüyorum. Çalışmadığınız halde

nasıl görüyorsunuz diye sorabilirsiniz? Ancak sorunu görmek için sadece sahada olmakta gerekmez. Ayrıca okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersleri sayesinde sahayı indiğimizde oluyor. Ancak ben öğretmenlerimizin yakınmalarından hareketle sıklıkla işittiğim sorunların başında ilkokulda “branş öğretmenlerinin derse girmemesi”, ortaokulda ise “branş öğretmeni olmayan tarih ve coğrafya alanında mezun olan öğretmenlerin derse girmesi” olduğunu düşünüyorum.” (Alan uzmanı, 1,3)

Şekil 1. Çalışma grubu üyelerinin ilkokul ve ortaokul kademelerinde sosyal bilgiler alanında yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri

4.2. Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Akademik Düzeyde Yaşanan Sorunlara İlişkin Durum

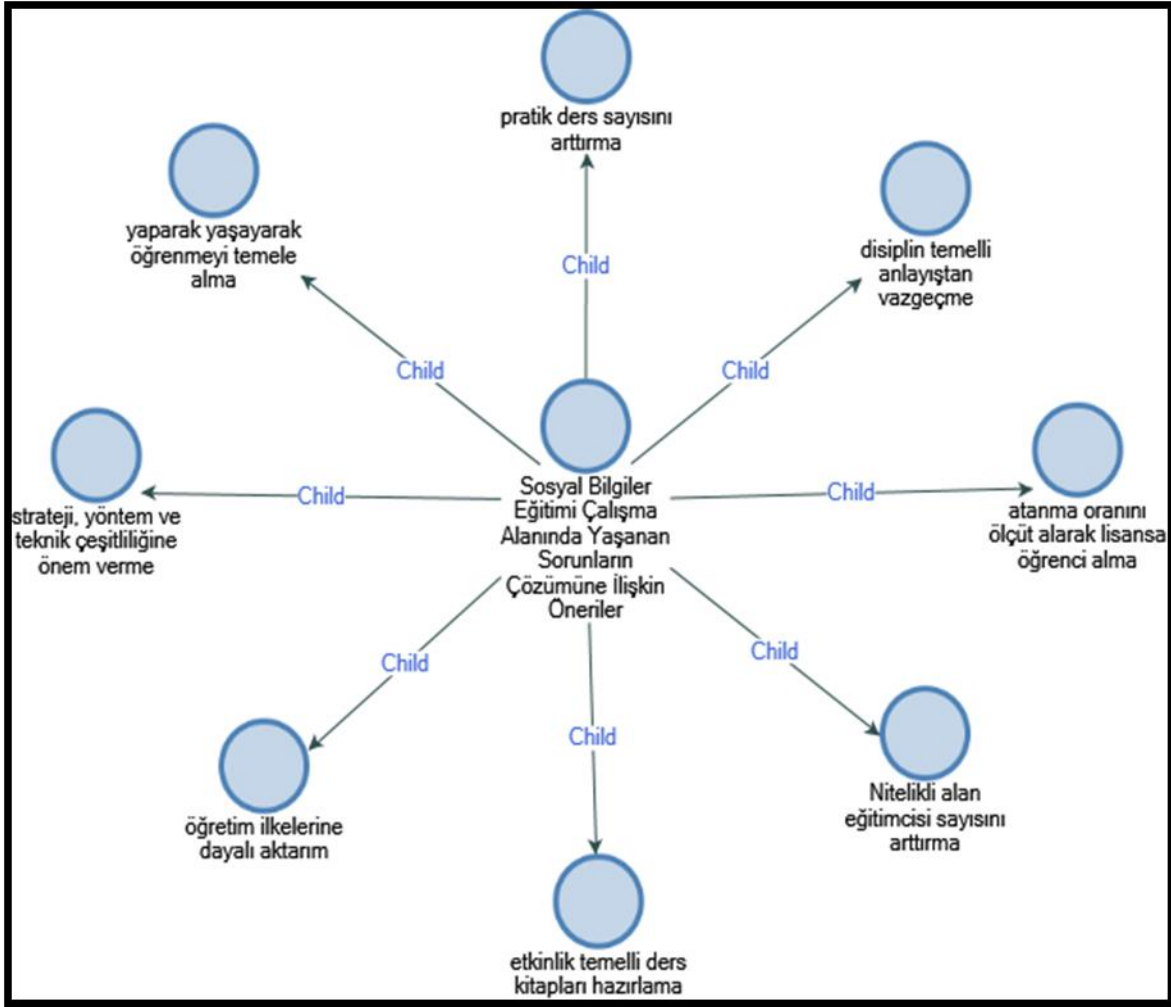

Şekil 2. Çalışma grubu üyelerinin akademik düzeyde sosyal bilgiler alanında yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri

“Sosyal bilgiler eğitimi alanında yetişen bir uzman olarak, alanınıza ilişkin akademik düzeyde yaşanan sorunlar sizce nelerdir?” Şeklinde ki soruya vermiş oldukları yanıtlar, dokuz farklı temanın ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara bağlı olarak oluşan temalar, lisansa alınma ve atama oranlarında ki dengesizlik (f-2), öğrenme ortamıyla ilgili sorunlar (f-2), eğitim sistemiyle ilgili sorunlar (f-1), alan eğitimcilerine gereken değerin verilmemesi (f-2), uygulamaya dönük ders sayısındaki yetersizlik (f-3), öğretmen adaylarındaki vizyon problemi (f-2), alan eğitimcisi sayısındaki yetersizlik (f-1), kaynaklara erişimle ilgili sorunlar (f-1) ve alana tarih ve coğrafya temelli yaklaşma(f-1), olduğu şekil 2’de görülmektedir. Görüşme formunda yer alan ilk soruya çalışmaya katılanların vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde, görüşlerinin farklı olduğu görülmektedir. Alan uzmanlarının görüşlerine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

“Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında akademik düzeyde yaşanan sorunlar, birçok boyut altında sınıflandırılabilir. Bu boyutlar değerlendirildiğinde farklı temaların ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Bilim dalının kapsamı, teoriye önem verdiği kadar saha çalışmasını temele alan uygulamalara da önem vermeye yönelik etkinlikleri temele almasına rağmen lisans programlarında uygulamaya dönük ders sayısının yetersiz olması yaşanan sorunların başında gelmektedir.” (Alan uzmanı, 11)

4.3. Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Yaşanan Sorunların Çözümüne Yönelik Öneriler Durumu

Şekil 3. Çalışma grubu üyelerinin sosyal bilgiler alanında yaşanan sorunlara ilişkin önerileri

“Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında var olduğunu düşündüğünüz sorunların giderilmesi için önerileriniz nelerdir?” Şeklinde ki soruya vermiş oldukları yanıtlar, sekiz farklı temanın ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara bağlı olarak oluşan temalar, etkinlik temelli ders kitaplarını hazırlama (f-2), nitelikli alan eğitimcisi sayısını artırma (f-2), öğretim ilkelerine dayalı aktarım (f-2), atama oranını ölçüt olarak lisansa

öğrenci alma (f-2), strateji, yöntem ve teknik çeşitliliğine önem verme (f-1), disiplin temelli anlayıştan vazgeçme (f-2), pratik ders sayısını arttırma (f-3) ve yaparak yaşayarak öğrenmeyi temele alma (f-1) olduğu şekil 3’de görülmektedir. Görüşme formunda yer alan ilk soruya çalışmaya katılanların vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde, görüşlerinin farklı olduğu görülmektedir. Alan uzmanlarının görüşlerine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

“Alanımız ile ilgili yaşanan sorunların minimum seviyeye indirilmesi için saha çalışmalarına önem verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Onun için teorik derslerin yanında pratik ders sayısının attırılması gerektiğini düşünüyorum.”(Alan Uzmani, 15)

“Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında yaşanan sorunların temelinde alan eğitimcilerin olmaması, sayısının az olması veya alan eğitimcilerinin bilim dalındaki diğer hocalar tarafından kabullenilmemesidir. Bunun için bölümün gerçek sahipleri tarafından organize edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Onun için nitelikli alan eğitimcisi sayısının arttırılması gerekir.” (Alan Uzmani, 8)

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında yaşanan sorunların tespit edilmesinde sosyal bilgiler eğitimi alanında yetişmiş uzmanların görüşlerini temele alan bu araştırmada birbirinden çarpıcı sonuçların elde edildiği şekil 1, 2 ve 3’te görülmektedir. Yapılan araştırmada, sosyal bilgiler eğitimi alanında yetişmiş alan eğitimcilerinin ve ortaokullarda ders saatinin yetersiz olması, alanda pratik ders sayısının yok denecek kadar az olması, öğretim ilkelerinin öğrenme-öğretme sürecinde yeterince dikkate alınmaması, disiplin temelli anlayışın sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında baskın olması, eğitim sistemiyle ilgili yaşanan sorunlar elde edilen sonuçlardan sadece bir kaçını oluşturmaktadır.

Yapılan araştırmada elde edilen dikkat çekici bulgulardan biri, eğitim sistemi veya politikasında yaşanan problemlerin varlığıdır. Araştırmada elde edilen bu bulgu, alan mezunlarında iş sahibi olma konusunda kaygı eşiğinin artmasını beraberinde getirdiği çalışma grubu üyelerinin görüşlerinden çıkarılabilir. Araştırmada elde edilen bu bulgu, Yılmaz (2009: 52) tarafından yapılan *“Lisans Düzeyinde Sosyal Bilgiler Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri: Öğretmen Adaylarının Görüşleri”*; Tonga (2017: 200) tarafından yapılan *“Sosyal Bilgiler Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme”* isimli çalışmalarda elde edilen eğitimin sistemsel boyutuna yönelik bulgular ile paralellik göstermektedir. Yapılan araştırma 2018 yılında gerçekleştirilmesine rağmen önceki yıllarda benzer konulu yapılan çalışmalarla aynı sonuçlara ulaşılması sosyal bilgiler eğitimi alanında sisteme ilişkin problemlerin çözülmeden günümüze kadar geldiğinin göstergesidir. Sosyal bilgiler eğitiminin sorunları üzerine

bir değerlendirme yapmayı amaçlayan bu çalışmada, elde edilen dikkat çekici sonuçlardan bir diğeri pratik ders sayısının yetersizliğine ilişkin bulgudur. Sosyal bilgiler eğitimi alanında yetişen öğrencilerin birer öğretmen adayı olduğu hiçbir zaman unutulmazsa, alandaki derslerin teorik boyutunun fazlalığı, uygulamalı derslerin azlığı, duyuşsal ve davranışsal alana ilişkin yeterince derslerin olmayışı, öğretmenlik eğitimi açısından büyük bir sorun teşkil edebileceği söylenebilir. Araştırmada elde edilen bu bulgu, Akhan (2015: 288) tarafından yapılan “*Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler lisans programı üzerine düşünceleri*” isimli çalışmada elde edilen bulgular ile benzerlik göstermektedir. Şöyle ki Akhan, öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada, katılımcıların öğretmen eğitimi programı içerisinde derslerin uygulama ağırlıklı, ders içeriklerinin uygulama sahasına uygun, öğretim elemanlarının daha fazla örnek gösteren, onları her anlamda mesleğe hazırlayan, ders işleme ve değerlendirme sistemlerinin daha işe yarar şekilde düzenlenmesini beklediklerine ilişkin elde ettiği sonuç, yapılan araştırmada elde edilen birçok bulgu ile benzerlik göstermektedir. Bu bulgular, pratik ders sayısının yetersizliği, bilişsel temelli aktarımın ön planda olması, strateji, yöntem ve teknik çeşitliliğini dikkate almama bu bulgulardan bir kaçını oluşturmaktadır.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında Türkiye’de yaşanan sorunların tespitini temele alan araştırmada ön plana çıkan bulgulardan bir diğeri, kaynak erişimiyle ilgili yaşanan sıkıntılardır. Araştırmada elde edilen bu bulgu, Gönenç ve Açıkalın (2015: 40)’ın yaptıkları “*Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve bunlara getirdikleri çözüm önerileri*” isimli çalışmada elde ettikleri bulgularla paralellik göstermektedir.

Yapılan araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle, lisans düzeyinde pratik ders sayısının, ortaokul kademesinde ders saatinin, öğrenme-öğretme sürecinde kullanılan materyal, strateji, yöntem ve teknik çeşitliliğinin, akademik düzeyde nitelikli alan eğitimcisi sayısının arttırılması ve sosyal bilgiler öğrenme ortamlarının teknolojik donanım ve öğretim materyali eksiği giderilmesi, sosyal bilgiler eğitimi alanında geniş bir kaynak havuzunun oluşturulup öğretmenlerin hizmetine sunulması gerektiğine ilişkin öneriler sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Akhan, E. N. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler lisans programı üzerine düşünceleri. *International Journal of Social Science Studies*, 32 (3) s. 267-289. Doi number: 10.9761/JASSS2735.
- Akman, Ö. ve Parlak, F.D.(2018). Multidimensional Investigation Of Teacher Candidates' Attitudes Towards Scientific Research Methods, *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 9(33), 1346-1363.
- Akman, Ö.(2016). Status of the Usage of Active Learning and Teaching Method and Techniques by Social Studies Teachers , *Universal Journal of Educational Research*, 7(4),1553-1562.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Traditions*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Çepni, S. (2001). Araştırmacı öğretmen ve öğrenciler için: Araştırma ve proje çalışmalarına giriş. Trabzon: Erol Ofset.
- Dinç, E. ve Doğan, Y. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretim programı ve uygulanması hakkında öğretmen görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*. 1 (1), 17-49.
- Doğan, S., Demir, S.B. ve Pınar, M.A. (2014). Yönetici görüşlerine göre MEB 2013 Yılı Yönetici Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(2), 224-245.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2008). Öğretmen gözüyle yeni sosyal bilgiler programı: Adana ilinde bir araştırma. *İlköğretim Online*. 7 (2), 468-484.
- Ekiz, D. (2003). Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ersoy, A. F. ve Kaya, E. (2009). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının (2004) uygulama sürecine ilişkin öğrenci görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 17 (1), 71-86.
- Gönenç, S. ve Açıklan, M.(2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve bunlara getirdikleri çözüm önerileri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 26-41.
- Koçoğlu, E. ve Akman, Ö.(2016). Eğitimde Konsültasyon Hizmetlerine İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Algıları ,” *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(17), 715-729.
- Koçoğlu, E. ve Ulu Kalın, Ö.(2017). Kolb'un Yaşantısal Öğrenme Modeline Göre Sosyal Bilgiler Eğitimi Çalışma Alanının Analizi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 64(16), 1581-1593.
- Marshall, C. and Rossman, G. B. (1999). *Designing qualitative research*. London: Sage Publications.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. London: Sage Publications.
- National Council for the Social Studies. (1994). *Expectations of excellence: curriculum standards for social studies*, Bulletin 89. Washington, DC.
- Oğuz Haçat, S. ve Demir, F.B.(2017). İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Dersine İlişkin Görüşleri,” *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(2),1-17.
- Oğuz Haçat, S. ve Sözcü, U.(2016). “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Sosyal Medya Kullanımının Değerler Üzerine Etkisi,” *Turkish Studies*, 11(9), 617-617.
- Patton, Q. M. (2002). *Qualitative evaluation and research methods*. London: Sage Publications.
- Tonga, D. ve Uslu, S. (2015). Sosyal bilgiler dersinde kazanım-değer ilişkisi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 91-110.
- Tonga, D.(2017). Sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan sorunlar üzerine bir değerlendirme. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (4), 187-201.
- Ulu Kalın, Ö.(2016). Eğitim Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretim Teknolojilerine Bakışlarının Karşılaştırılması, *SOBİDER*, 3 (9), 201-212.
- Yapıcı, M. ve Demirdelen, C. (2007). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 6 (2), 204-212.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. (2009). Lisans Düzeyinde Sosyal Bilgiler Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri: Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 31-53.
- Zayımoğlu Öztürk, F.(2018). Neden Sosyal Bilgiler Eğitimi?, İlkokul ve Ortaokullarda Sosyal Bilgiler Eğitimi (Walter C.Parker –Çeviri Editörleri: Filiz Zayımoğlu Öztürk, Selçuk Beşir Demir), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.